

14. Titarenko T.M. Zhitteva kriza ochima psihologa // Psihologija zhittevoï krizi: monografija / T.M.Titarenko. – K. : Agropromvidav Ukraïni, 1998. – S. 8 - 68.
15. Hazratova N. Psihologichni problemi ta osobistisni krizi students'kogo viku / N. Hazratova // Osobistisni krizi students'kogo viku: Zb. nauk. st. – Luc'k: Redakcijno-vidavnichij viddil "Vezha", 2001. – S. 7 - 21.

V.B. Dzhezdia. Psychological aspects of emergence of occupational choice crisis of future teachers. Financial security and social prestige of teacher's work is not appropriate to it difficulty and public value. As a result, teachers at different stages of professional development are influenced by a very high risk of grave crises, personal professional deformations.

Teachers can experience the first crisis of professional development - the occupational choice crisis - especially sharply. Further professional development of teachers depends on successful overcoming of such crisis. This necessitates development of psychological principles of its prevention and overcoming.

The occupational choice crisis is one of types of crises of personal professional formation that occurs during education at professional educational institutions. Its characteristic features are: dissatisfaction with some themes or educational subject, doubt as for correctness of professional choice. Despite a considerable number of studies in psychology and pedagogy made in pedagogical universities, we should state that practical researches concerning the ways to prevent and overcome the occupational choice crisis of teachers are nearly absent.

Researches in Ukrainian universities demonstrate a rather stable dynamics of decrease of students' intention to work as a teacher after graduation. That is, we could argue that the occupational choice crisis of future teachers tends to strengthen during educational period.

Key word: professional crisis, occupational choice crisis, professional development, future teachers.

УДК 159.964.21

Довгань Н.О.

СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ І ЙОГО ПРИЗНАЧЕННЯ У МІЖПОКОЛІННИХ СТОСУНКАХ

Довгань Н.О. Соціальний діалог і його призначення у міжпоколінних стосунках.

В статті представлено результати теоретичного аналізу можливостей реалізації соціального діалогу в реальній і скритій формах, на різних рівнях міжсуб'єктних взаємодій: макрорівні, мезорівні, мікрорівні, на яких дії щодо функціонування суспільних відносин як соціально-партнерських, визначають потенціали стабілізації і перспективи розвитку. Розглядається можливість використання соціального діалогу в сфері відносин між поколіннями як оптимальної форми конструювання і регулювання взаємодії у відповідному комунікативному просторі. Обґрунтовано необхідність розроблення технологій діалогу, формування діалогічності як актуальної якості адекватного розуміння комунікативних інтенцій, як в системі сім'ї і суспільства так в часі і просторі.

Ключові слова: соціальний діалог, відносини, покоління, макро-, мезо-, мікрорівні.

Довгань Н.А. Социальный диалог и его предназначение в межпоколенных отношениях.

В статье представлены результаты теоретического анализа возможностей реализации социального диалога в реальной и скрытой формах, на разных уровнях межсубъектных взаимодействий: макроуровне, мезоуровне, микроуровне, на которых действия, относительно функционирования общественных отношений как социально-партнерских, определяют потенциалы стабилизации и перспективы развития. Рассматривается возможность использования социального диалога в сфере отношений между поколениями как оптимальной формы конструирования и регулирования взаимодействия в соответствующем коммуникативном пространстве. Обоснована необходимость разработки технологий диалога, формирования

диалогічності как актуального качества адекватного понимания коммуникативных интенцій, как в системе семьи и общества так во времени и пространстве.

Ключевые слова: социальный диалог, отношения, поколения, макро-, мезо-, микро-уровень.

Вступ. Проблема міжпоколінних стосунків (батьківсько-дитячих) і пошуку засобів оптимізації взаєморозуміння була актуальною в усі часи. Взаємовідносини батьків і дітей як структурний компонент суспільства ставали умовами стабілізації або дестабілізації життєдіяльності держав, активізації цивілізаційного прогресу і культурного розвитку народів. Між тим, сучасна стрімка трансформація традиційних вихідних основ обумовила необхідність розширення діапазону соціальної взаємодії, досягнення порозуміння на різних рівнях спілкування (міжособистісних, міжгрупових, міждержавних), змістом, засобом, формою, умовою яких стає соціальний діалог (грец. *διάλογος* - розмова, бесіда).

Вихідні передумови. Суперечливий характер соціально-психологічної реальності міжпоколінного спілкування знаходить своє відображення в наукових пошуках. Адже людина в суспільному житті існує в системі об'єктивних зв'язків в якій суб'єктивні міжпоколінні відносини (стосунки) обумовлюють залежність і можливості розвитку людини і суспільства від взаємодії поколінь, оскільки, як зазначав Б. Г. Ананьев, «життєвий шлях людини – це історія формування та розвитку особистості в певному суспільстві, сучасника певної епохи і однолітка певного покоління», значущі культурно-історичні події обумовлюють не тільки одночасність існування людини і суспільства, а й сутність існування в еволюційному просторі, в часі соціальному, поколінному, детермінують внутрішні і зовнішні показники існування як на рівні індивідуального спілкування так і на макро-, мезорівні – соціального діалогу держави і представників різних поколінь (громадського суспільства) [1, 93].

Розвиток теоретичних положень діалогу в науковому психологічному просторі зв'язана з діалогічною методологією М. М. Бахтина, А. А. Ухтомского, П. А. Флоренского та ін., в контексті якої діалог є не тільки формою спілкування, а й засобом духовного розвитку суспільства, основною становлення особистості в процесі соціалізації. Зміна акцентування наукової думки на визначальному значенні особистості та виведення на активні позиції необхідності Діалогу «Я» з «Іншими» привели до переосмислення психологічних цілей і методів в проблемі духовного становлення особистості і розвитку суспільства. У роботах науковців ХХ - ХХІ століття досліджується діалог як засіб вирішення комунікативних загальнолюдських проблем (І. Д. Бех, О. О. Бодальов, С. Д. Максименко, Т. М. Тітаренко, Т. А. Флоренская, Н. В. Чепелева та ін.), розглядаються діалогічні шляхи і способи вирішення проблем групової взаємодії (О. О. Бодальов, С. Л. Братченко, Г. В. Дьяконов, Г. О. Ковалев, Г. С. Костюк та ін.) питання оптимізації комунікації педагогічних кадрів та дітей дошкільного, підліткового і раннього юнацького віку (Т. В. Дуткевич, В. У. Кузьменко, Є. І. Ісеніна, М. І. Лісіна, З. Г. Кисарчук та ін.), технології діалогічної взаємодії в консультуванні і психотерапії (А. Я. Варга, Ф. Е. Василюк, О. Б. Орлов, М. Ю. Колпакова, Г. Л. Станкевич та ін.), особли-

вості та закономірності комунікації (Є. В. Белоножко, В. М. Духневич, О. М. Кочубейник, В. П. Казміренко, Г. А. Ковалев, А. Ф. Копьев, З. Ф. Сіверс, Т. А. Флоренская, та ін). Наукові дослідження діалогу визначають актуальні аспекти духовної природи комунікації і можливості потенціалів психології діалогу. У зв'язку з чим актуалізується соціальний запит розкриття можливостей *діалогу* в вирішенні проблем міжпоколінних стосунків як *змісту* відносин людей в конкретному соціальному інституті, як *засобу* двостороннього обміну інформацією; *соціального діалогу* як легітимної *форми* у міжпоколінних відносинах (стосунках) батьків і дітей; як *умови* узгодження дій елементів сімейної системи, розгортання зв'язків, забезпечення єдності або руйнування цілісності, гармонізації функціонування або дестабілізації в разі трансформації діалогу в *квазідіалог* (зміцнення нерівності через недовіру механізмів паритету).

Формулювання цілей. Різноманітність можливостей використання соціального діалогу як засобу оптимізації комунікації на різних рівнях соціальної взаємодії окреслили *мету* дослідження – визначити і обґрунтувати призначення соціального діалогу у міжпоколінних стосунках. Для досягнення мети дослідження визначено наступне завдання: використовуючи комплекс теоретичних методів визначити теоретико-методологічні засади соціального діалогу як засобу комунікації між представниками різних поколінь.

Виклад результатів досліджень. Уявлення про діалог в духовному ракурсі, висвітлені в працях філософів античності, з перебігом часу перетворювалось, набувало нових ознак, нового змісту і соціально результативної цінності. Як зазначав А. С. Ахієзер: «зрозуміти суть діалогу – це означає виявити його рушійні сили, які змушують людину безперервно сперечатися з собою, постійно перевизначати себе і іншого, вступати в спілкування з близькими і далекими, і таким чином змінювати себе, суспільство, основи людських відносин, розвивати свої здібності відтворювати себе, долати небезпечний розрив між причинною і смисловою детермінацією своєї діяльності, переосмислювати все, що загрожує культурній основі діалогу» [2, 45-46]. Інакше кажучи, ефективним і затребуваним засобом вибудовування відносин в соціальних системах може виступити *діалог* як результат діалогічних якостей суб'єктів взаємодії.

У загальному розумінні філософський термін має безліч трактувань представлених в наукових теоріях комунікації, за якими, діалог – це: комунікативний процес об'єднуючий учасників комунікації; дія обміну інформацією між суб'єктами взаємодії; взаємодія між комуніцируючими суб'єктами, за допомогою якої відбувається розуміння «Я» і «Іншого», тип спілкування між людьми у формі мовної діяльності; співвіднесення в комунікації цінностей, норм, значень, явищ, орієнтацій суб'єктів взаємодії, взаємне сприйняття і обмін цінностями та інформацією та ін. [5; 6; 15; 16].

Якщо інтерпретувати поняття діалога як категорії, яка виходить за межі окремої науки, через розуміння загального через одиничне і одиничного через загальне, використовуючи пояснювальний принцип суспільства, діалог є: осмислення загальних принципів існування через індивідуальні, які на макрорівні пояснюють особливості функціонування суспільства, на мікрорівні – сім'ї як

соціального інституту; діалог є рефлексивний процес відтворення суспільства в системі міжпоколінної взаємодії, поєднання внутрішніх і зовнішніх ресурсів; діалог є формою стосунків між поколіннями і одночасно формою суспільних відносин. На відміну від монологічного виключення із мовного спілкування в структурі суб'єкт-об'єкт, яке не передбачає безпосереднього відгуку, а представляє «мовлення на одинці», визначальним сутності діалогу є процес комунікативного зв'язку, «єднання свідомостей на метафізичному рівні» [3; 9 с. 133; 18].

Отже, діалог як форма спілкування і як соціокультурне явище в науці продовжує набувати обґрунтованих характеристик цілісного соціального феномену, але дослідження філософів, філологів, соціологів, психологів та ін., виокремлюють протиріччя: аналіз окремих аспектів діалогу, екстрагування окремих властивостей, його структурування ускладнює синтез предмету дослідження, встановлення взаємодієвості і зв'язків його складових. Адже при подібності розуміння поняття діалогу різноплановість підходів визначають і відмінність трактувань. Поліваріативність діалогу створює проблему розмежування загального і часткового, співвідношення цілого і конкретного у формах його прояву. У той же час, на думку В. Ф. Цвих, і Д. В. Неліпи, при розумінні й збереженні зв'язку функціональної, змістовної й субстанціональної сутностей діалогу, розумінні значимості конструювання самостійних видів і форм діалогу, стає можливим його наукове пізнання [17, 182-185].

Якщо визначати діалог як основу міжгрупової, міждержавної взаємодії в загальному плані і як одиницю відносин в міжособистісному, спілкування стає різноспрямованим комунікативним процесом взаємовпливу. Трансакція, відповідно, мовних суб'єктів в спілкуванні отримує діалогічний характер, активні позиції яких, на думку Е. В. Корепанової і складають структурну основу діалогу: система «Я» – «Інший»; чергування мовних суб'єктів; специфічна завершеність висловлювання [7, 185-189].

Діалог як форма комунікативної взаємодії має діхатомічну властивість: в процесі обміну інформацією комунікатор і реципієнт, в залежності від активної або пасивної позиції виступають суб'єктами або об'єктами. У випадках суб'єкт-суб'єктних відносин виникає можливість досягнення соціально-психологічної спільності партнерів, що позначається словом «Ми». Відкритий діалог переростає в комунікаційний дискурс, який охоплює безліч суб'єктів і триває нескінченно в часі і в просторі [14].

В наш час проблеми діалогу і необхідності діалогізації простору стають предметом обговорення на всіх рівнях людських і соціальних відносин. Необхідність створення діалогічної парадигми в процесі загальносуспільного розвитку підвела мислителів, науковців (Ф. Розенцвейга, Ф. Ебнера, М. Бубера, М. Бахтіна та ін.) до обґрунтування діалогу як засади сутнісного визначення різноманіття концепцій, обумовлених діалогічними традиціями національних культур, характерних для конкретних етнічних спільнот [13]. В сучасних соціально-психологічних і філософських дослідженнях прерогативою шляхів подолання проблематики стосунків суб'єктів комунікації став пошук оптимального совідношення і соучасті в організації діалогічної діяльності, попередженні мо-

нологізму як егоцентричної концентрації. Адже діалог в загальнонауковій думці є ключовою категорією, яка в континуумі розвитку суспільства, незважаючи на схильність філософії до монізму, постійно виникала при створенні загальнонаукових систем [11].

Аналізуючи проблеми спілкування науковці знаходять вирішення питання досліджень знаків і знакових систем, мови і спілкування на перехресті наук: філософії, лінгвістики, психології, інформатики та ін., адже мовні явища, включені в суспільне життя людей, представляють не окремий підрозділ семіотики, а включені в систему соціальної комунікації. Відповідно взаєморозуміння людей обумовлюється семіотичним спілкуванням, сприйманням, розумінням комунікативних інтенцій, а ступінь розуміння отриманої інформації визначає ефективність функціонування соціальних систем. Опрацьовані моделі поведінки на всіх рівнях суспільного існування функціонують відповідно принципу: знак виступає засобом соціального зв'язку, як функція інтерпсихічна, стаючи засобом оволодіння власною поведінкою, переносить соціальне ставлення до суб'єкту в середину особистості [4].

Науковий пошук універсальних комунікативних закономірностей, принципів засвоєння знань, методів і засобів оптимізації взаємодії довів особливе значення дослідження соціального діалогу для вивчення специфіки національного устрою, соціально-політичних відносин, діяльності системи різновидів соціальних інститутів, і саме «інтегративних, пов'язаних з соціальними ролями, відповідальних за забезпечення інтересів соціальної спільності як цілого» [10]. Адже соціальний діалог може бути реалізовано в реальній і скритій формах, на різних рівнях міжсуб'єктних взаємодій: макрорівні (соціальний діалог держави і громадського суспільства), мезорівні (як комунікативна взаємодія соціальних груп, громадських, професійних, етноконфесійних і політичних організацій), мікрорівні (індивідуальне спілкування), на яких дії щодо функціонування суспільних відносин як соціально-партнерських, визначають потенціали стабілізації і перспективи розвитку [8]. І тому, оптимальною формою конструювання і регулювання взаємодії у сфері міжпоколінних (батьківсько-дитячих) відносин може виступити саме соціальний діалог, в якому активність поколінь у відповідному діалоговому просторі продукує інформацію, позиції, цінності, засоби розширення можливостей.

Між тим необхідно звернути увагу на семантику термінів «відносини» і «стосунки». В українській мові вживання слів конкретизується відповідно контексту: термін «відносини» використовується для визначення зв'язків між явищами, об'єктами якими виступають міждержавні, громадські, виробничі відносини. В дослідженні особливостей взаємодії різних поколінь, доречно використання терміну «стосунки» для визначення міжособистісного міжпоколінного зв'язку на мікросоціальному рівні і «відносини» як варіативність терміну визначення діалогічної взаємодії міжпоколінних соціальних груп на мезорівні, зв'язків держави і представників різних поколінь (громадського суспільства) на макрорівні, адже соціальний діалог представляє складну систему, здатну до самоорганізації і саморозвитку, яка через розуміння мотивів, цінностей, світоба-

чення представників різних поколінь, забезпечує ефективну комунікацію (лат. *communicatio* - от *communis* - роблю загальним, пов'язую, спілкуюсь) і сприяє міжпоколінному взаєморозумінню. Суттєвим змістовним навантаженням визначеному поняттю виступає термін «соціальний» (лат. *socialis* – дружній, громадський) як такий, що з'ясовує специфіку соціальності підсистем суспільства і через організацію діалогічного простору створює можливість вирішення проблеми відносин людей і суспільних відносин. Характерними ознаками ефективного соціального діалогу як вищої форми спілкування, як зазначає О. М. Петроє, виступає: рівноправність його учасників; суб'єкт-суб'єктний характер діалогу; наявність мети; спрямованість на пошук істини у складних питаннях; прагнення всіх учасників діалогу встановити сутність проблеми; представлення власної позиції, підпорядкування вищій меті пошуку істини, яка є однаковою цінністю для всіх його сторін; народження нового сенсу в позиціях учасників діалогу; досягнення взаєморозуміння шляхом обміну сутнісними поняттями його учасників; прагнення раціональної взаємодії у сфері комунікативної і практичної діяльності; вимірюваність результатів діалогу [12, 24]. Але діалогічні ускладнення в міжпоколінних відносинах можуть бути обумовлені різноманіттям факторів: зовнішніми і внутрішніми, суб'єктними рольовими позиціями і традиційно культурними засобами комунікації, психологічними і фізіологічними можливостями.

Серед різноманіття шляхів вирішення проблеми міжпоколінних відносин (стосунків) в науковій літературі представлені дослідження вчених щодо особливостей спілкування, визначення і осмислення можливостей комунікації, адже збереження дієвості механізмів взаємодії і спілкування дає можливість людині витримуючи темпоритм сучасності бути особистістю. Відповідно розроблення технологій діалогу, формування діалогічності як актуальної якості особистості, апробування навиків адекватного розуміння комунікативних інтенцій, як в системі сім'ї і суспільства так в часі і просторі стає все більш актуальним і затребуваним. Володіння суб'єктами взаємовідносин цілеспрямованим використанням інформаційних елементів, відповідним розрізненням головного і другорядного створить умови поступової соціалізації як повноцінного включення в «суспільне життя соціокультурного досвіду і філо-онтогенетичного формування і розвитку відповідних властивостей і якостей індивіда, його становлення як конкретно-історичного типу особистості і суб'єкта (актора) соціокультурних практик даного суспільства» [15].

Таким чином соціальний діалог у міжпоколінних відносинах (стосунках) може стати засобом досягнення взаєморозуміння, але подальше вивчення проблеми і пошук засобів оптимізації складноорганізованої системи відносин представників різних поколінь, в глобальному плані окремих ланок в ланцюгу розвитку людства, потребує окреслення методологічної позиції і дотримання загальних (детермінізму, єдності свідомості та діяльності, розвитку, об'єктивності, системності, цілісного вивчення психічних явищ) та спеціальних (репрезентативності, валідності, надійності, інваріантності та ін.) принципів експериментального дослідження психіки.

Висновки. За результатами теоретичного аналізу визначено можливість реалізації соціального діалогу в реальній і скритій формах, на різних рівнях міжсуб'єктних взаємодій: макрорівні, мезорівні, мікрорівні, на яких дії щодо функціонування суспільних відносин як соціально-партнерських, визначають потенціали стабілізації і перспективи розвитку. Доведено можливість використання соціального діалогу у сфері міжпоколінних (батьківсько-дитячих) відносин як засобу взаєморозуміння.

Обґрунтовано необхідність розроблення технологій діалогу, формування діалогічності як актуальної якості, апробування навиків адекватного розуміння комунікативних інтенцій, як в системі сім'ї і суспільства так в часі і просторі, що сприятиме володінню суб'єктами взаємовідносин цілеспрямованим використанням інформаційних елементів, створить умови поступової соціалізації як повноцінного включення в «суспільне життя».

Перспективи досліджень. В ракурсі зазначених аспектів вирішення соціальних проблем доведено актуальність подальшого вивчення різності форм комунікації, характеристик діалогічної взаємодії, особливостей формування діалогічності і її структурних компонентів у міжпоколінних (батьківсько-дитячих) стосунках, що в контексті дослідження соціальних діалогів у вимірах когнітивного спілкування обґрунтовує необхідність розробки технології проектування ефективного діалогічного простору у міжпоколінних (батьківсько-дитячих) стосунках використовуючи соціальний діалог як засіб взаєморозуміння.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев - СПб. : Питер, 2001. - С. 93.
2. Ахиезер А. С. Марксова концепция воспроизводства в свете современной философии и науки // Ахиезер А. С.; Рябова М. Э.; Савкин Н. С. Философия и общество. Выпуск №4 (44) / 2006. - С.45-46.
3. Большой словарь по социологии, проект www.rusword.com.ua [Электронный ресурс]. – Режим доступа :- <http://voluntary.ru/dictionary/662/word/monolog>
4. Выготский Л. С. Знаковые операции и организация психических процессов / Л. С. Выготский // Собрание сочинений: В 6-ти т. Т. 6. Научное наследство / Под ред. М. Г. Ярошевского. - М. : Педагогика, 1984. - 400 с.
5. Глоссарий современного образования. Под ред. Е. Ю. Усик. Народная Украинская академия. 2014 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа :- <http://didacts.ru/dictionary/1019414/word/dialog-kultur.>
6. Дергачев В. А. Геоэкономический словарь-справочник / В. А. Дергачев - Одесса, ИПРЭЭИ НАНУ, 2004. – 177 с.
7. Корепанова Е. В. Психологическое содержание развивающих функций диалога / Е. В. Корепанова // Вестник ТГУ, выпуск 4 (48), 2007. - С. 185-189
8. Курбатов В. И. Социальный диалог в гармонизации социальных отношений / В. И. Курбатов // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1 : Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология, Выпуск № 2 / 2012, [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnyy-dialog-v-garmonizatsii-sotsialnyh-otnosheniy#ixzz40iPqjxGq>
9. Лифинцева Т. П. Философия диалога Мартина Бубера / Т. П. Лифинцева. – М., 1999 – 133 с.
10. Новейший философский словарь / Сост. А. А. Грицанов. - Мн. : Изд. В. М. Скакун, 1998. - С. 191

11. Озадовська Л. Діалог / Філософський енциклопедичний словник / Л. Озадовська. – К. : Абрис, 2002. – 744 с.
12. Петрос О. М. Сціальний діалог у державному управлінні: європейський досвід та українські реалії / Петрос О. М. : монографія. – К. : НАДУ, 2012. – С. 24.
13. Проблемы онтологии в современной буржуазной философии / ред. Т. А. Кузьмина. – Рига : Зинатне, 1988. - 334 с.
14. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации / А. В. Соколов [Электронный ресурс]. – Режим доступа :- <http://www.eartist.narod.ru/text16/071.htm>.
15. Социология: Энциклопедия / Сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко, Г. М. Евелькин, Г. Н. Соколова, О. В. Терещенко., 2003 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа :- <http://voluntary.ru/dictionary/568/word/socializacija>
16. Федоров А. А. Введение в теорию и историю культуры / А. А. Федоров Словарь, 2012 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа :- <http://terme.ru/dictionary/1019381/word/dialog-v-kulture>
17. Цвих В. Ф. Соціальний діалог: основні підходи до визначення / В. Ф. Цвих, Д. В. Неліпа // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Філософія. Політологія. 81-83 / 2006, С. 182-185.
18. Шикина Татьяна Сергеевна. Диалог как категория социальной философии: автореферат дис. ... кандидата философских наук: 09.00.11 / Шикина Татьяна Сергеевна; - Саранск, 2012. - 26 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Anan'ev B. G. Chelovek kak predmet poznanya / B. G. Anan'ev – SPb. : Pyter, 2001. - S. 93.
2. Ahyezer A. S. Marksova koncepcyja vosproyzvodstva v svete sovremennoj fylosofyy u nauky // Ahyezer A. S.; Rjabova M. Э.; Savkyn N. S. Fylosofyja y obshhestvo. Выпуск №4 (44) / 2006. - S.45-46.
3. Bol'shoj slovar' po socyologyy, proekt www.rusword.com.ua [Электронный ресурс]. – Rezhym dostupa :- <http://voluntary.ru/dictionary/662/word/monolog>
4. Выготский Л. С. Знаковые операциу у организациа психических процессов / Л. С. Выготский // Sbranye sochynenyj: V 6-ty t. Т. 6. Nauchnoe nasledstvo / Pod red. M. G. Jaroshevskogo. - М. : Pedagogyka, 1984. - 400 s.
5. Glossaryj sovremennogo obrazovanyja. Pod red. E. Ju. Usyk. Narodnaja Ukraynskaja akademyja. 2014 g. [Электронный ресурс]. – Rezhym dostupa : <http://didacts.ru/dictionary/1019414/word/dialog-kultur.>,
6. Dergachev V. A. Geoekonomycheskij slovar'-spravochnyk / V. A. Dergachev - Odessa, YPRЭЭY NANU, 2004. - 177 s.
7. Korepanova E. V. Psyhologicheskoe sodержanye razvyvajushhyh funkcyj dyaloga / E. V. Korepanova // Vestnyk TGU, vypusk 4 (48), 2007. - S. 185-189
8. Kurbatov V. Y. Sotsyal'nyj dyalog v garmonyzacyyu sotsyal'nyh otnoshenij / V. Y. Kurbatov // Vestnyk Aдыгеjskogo gosudarstvennogo unyversyteta. Seryja 1 : Regyonovedenye: fylosofyja, ystoryja, socyologyja, jursprudencyja, polytologyja, kul'turologyja, Выпуск № 2 / 2012, [Электронный ресурс]. – Rezhym dostupa : <http://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnyy-dialog-v-garmonizatsii-sotsialnyh-otnosheniy#ixzz40iPqjxGq>
9. Lyfynceva T. P. Fylosofyja dyaloga Martyna Bubera / T. P. Lyfynceva. – М., 1999 – 133 s.
10. Novejshyj fylosofskij slovar' / Sost. A. A. Grycanov. - Mn. : Yzd. V. M. Skakun, 1998. - S. 191
11. Ozadov'ska L. Dialog / Filofs'kyj encyklopedychnyj slovnyk / L. Ozadov'ska. – К. : Abrys, 2002. – 744 s.
12. Petroje O. M. Scial'nyj dialog u derzhavnomu upravlinni: jevropejs'kyj dosvid ta ukrai'ns'ki realii' / Petroje O. M. : monografija. – К. : NADU, 2012. – S. 24.
13. Problemy ontologyy v sovremennoj burzhuaznoj fylosofyy / red. T. A. Kuz'myna. – Ryga : Zynatne, 1988. - 334 s.
14. Sokolov A. V. Obshhaja teoryja sotsyal'noj kommunykacyu / A. V. Sokolov [Электронный ресурс]. – Rezhym dostupa : <http://www.eartist.narod.ru/text16/071.htm>.

15. Socyologyja: Ėncyklopedyja / Sost. A. A. Grycanov, V. L. Abushenko, G. M. Evel'kyn, G. N. Sokolova, O. V. Tereshhenko., 2003 g. [Ėlektronnyj resurs]. – Rezhym dostupa :- <http://voluntary.ru/dictionary/568/word/socializacija>
16. Fedorov A. A. Vvedenye v teoryju y ystoryju kul'tury / A. A. Fedorov Slovar', 2012 g. [Ėlektronnyj resurs]. – Rezhym dostupa : <http://terme.ru/dictionary/1019381/word/dialog-v-kulture>
17. Cvyh V. F. Social'nyj dialog: osnovni pidhody do vyznachennja / V. F. Cvyh, D. V. Nelipa // Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Filosofija. Politologija. 81-83 / 2006, S. 182-185.
18. Shykyna, T. S. Dyalog kak kategoryja socyal'noj fylosofyy / Tat'jana Sergeevna Shykyna, avtoref. dys. kand. fylosofskyh nauk : 09.00.11. – Saransk, 2012.

Dovgan N.O. Social dialogue and its purpose in relationships between generations. The article presents the theoretical analysis of possibilities of the social dialogue in direct and indirect forms at different levels of subject-subject interactions: macro (social dialogues between the state and the civil society), meso (as communicative interactions of social groups, civic, professional, ethnic and political organizations), micro (individual communications), where acts for functioning of social relations as social partnerships determine stabilization opportunities and developmental prospects. Possibilities are discussed to use the social dialogue in relationships between generations (parents-children) as an optimal form for development and regulation in the communicative space of social group interactions, as the social dialogue is a complex system capable for self-organization and self-development that ensures effective communication and promotes mutual understanding between generations through understanding of motives, values, world view of different generations. The meaning of the "social" dialogue term is revealed as the one that finds social specifics of social subsystems and makes it possible to solve the problem of personal and social relations through interlocutory space organization. The necessity to develop dialogue techniques, to form dialogueness as an actual quality, to estimate skills for adequate understanding of communicative intentions in a family and the society, as well as in time and space is substantiated.

УДК 159.922

Дригус М.Т.

КОНЦЕПЦІЯ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ Г.С. КОСТЮКА У ПАРАДИГМІ ОСОБИСТІСНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Дригус М.Т. Концепція психічного розвитку Г.С. Костюка у парадигмі особистісної ефективності. У статті здійснено теоретико-методологічний аналіз концепції психічного розвитку Г.С. Костюка у парадигмі особистісної ефективності. Розкрито стрижневі проблеми детермінації психічного розвитку, в яких проєктуються засадничі ідеї становлення особистісної ефективності. Висвітлена роль середовища – природного, предметного та суспільного, а також внутрішніх умов психічного розвитку. Констатовано, що вчений інноваційно охарактеризував дитину як активного діяльнісного суб'єкта власного саморозвитку. З'ясовано статус ідеї саморозвитку та саморуху особистості, ідеї керування особистістю власним психічним розвитком у парадигмі особистісної ефективності.

Ключові слова: особистість, розвиток, саморозвиток, саморух, особистісна ефективність, генеза, освітній простір.

Дригус М.Т. Концепция психического развития Г.С. Костюка в парадигме личностной эффективности. В статье осуществлен теоретико-методологический анализ концепции психического развития Г.С. Костюка в парадигме личностной эффективности. Раскрыты стержневые проблемы детерминации психического развития, в которых проектируются основополагающие идеи становления личностной эффективности. Освещена роль среды – природной, предметной и общественной, а также внутренних условий психического развития. Констатировано, что ученый инновационно охарактеризовал ребенка как активно-деятельностного субъекта собственного саморазвития. Определен статус идеи саморазви-